

OK-observacja a efektywne uczenie się uczniów.

Idea i cele praktyki

OK-observacja wspiera najważniejsze zadanie szkoły, czyli efektywne uczenie się uczniów. Polega na wzajemnej obserwacji lekcji przez nauczycieli, a po niej, na przekazaniu informacji o lekcji i wyciągnięciu wniosków do przyszłego, efektywnego nauczania.

W tej praktyce wykorzystywane są „dodatkowe oczy” innego nauczyciela, który przygląda się przebiegowi lekcji. Dzięki nim nauczyciel prowadzący lekcję może dowiedzieć się tego, do czego prawdopodobnie sam by nie doszedł. Dzięki wspólnej analizie lekcji może doskonalić swój warsztat pracy, aby jego uczniowie lepiej się uczyli.

OK-observacja jest specyficznym rodzajem obserwacji, która ma miejsce w szkole. Nie jest hospitacją ani oceną pracy nauczyciela, ani też obserwacją lekcji pokazowej. Powinna odbywać się w zaciśnięciu współpracy dwóch lub więcej nauczycieli, którzy mają do siebie zaufanie i którzy są gotowi na omawianie własnych lekcji oraz na korzystanie z uwag innego nauczyciela.

Podstawą odniesienia korzyści z OK-observacji jest dobrowolność uczestniczenia w nich oraz zaangażowanie w cały proces.

Karolina Jankowiak
SP nr 15 w Gorzowie Wlkp.

Krok pierwszy w praktyce: ustalenie obszaru i wskazówek do obserwacji

OK-observacji dokonuje zazwyczaj jeden z nauczycieli na prośbę innego nauczyciela, który decyduje się doskonalić swój warsztat pracy. Może zdarzyć się, że lekcję obserwuje kilku

nauczycieli. OK-observacja zakłada pod tym względem dobrowolność, czyli zgodę zarówno obserwowanego, jak i obserwującego.

Nauczyciel, który zamierza doskonalić własne lekcje decyduje, jaki obszar swojej pracy chciałby poddać obserwacji oraz kogo i kiedy zaprosi na swoją lekcję lub jej fragment. Nie zawsze potrzebna jest obserwacja całej lekcji, aby zebrać dane pomocne nauczycielowi w zaplanowaniu i wprowadzeniu zmiany. Zależy to od celu i obszaru obserwacji. Na przykład, gdy koleżanka chce rozwinąć umiejętność aktywowania dotychczasowej wiedzy uczniów w otwarciu lekcji, wystarczy obserwacja pierwszych 10-15 minut zajęć. Kiedy zależy jej na obserwacji pracy z celami i kryteriami, lepiej zaprosić obserwatora na całą lekcję.

Dużym plusem OKO jest całkowita dobrowolność w doborze obserwatora i to, iż nauczyciel, którego lekcja jest obserwowana, sam proponuje, jakie elementy lekcji chciałby poddać obserwacji, więc uzyskuje konstruktywną informację zwrotną od obserwatorów.

Ewelina Zychowicz
SP nr 15 w Gorzowie Wlkp.

Nauczyciel prowadzący lekcję ustala z nauczycielem obserwatorem, co będzie obserwowane, czyli wyznacza **obszar obserwacji** oraz konkretne i szczegółowe **wskazówki do obserwacji**. Wyjaśnimy to po kolei.

Obszar obserwacji jest częścią tego, co dzieje się w klasie między nauczycielem i uczniami. Mówiąc prościej: obserwator przygląda się reakcjom uczniów na to, co zrobił nauczyciel oraz wpływowi działań nauczyciela na uczenie się uczniów. Obszarem obserwacji może być na przykład jeden - wybrany spośród następujących:

- cele lekcji i monitorowanie ich osiągnięcia,
- nabudowywanie wiedzy i odwoływanie się do dotychczasowej wiedzy uczniów,
- wykorzystywanie kryteriów sukcesu w procesie uczenia się,

- praca uczniów nad zadaniami edukacyjnymi i udzielanie informacji zwrotnej przez nauczyciela,
- zespołowe uczenie się uczniów,
- monitorowanie rozumienia treści lekcji przez uczniów (zadań edukacyjnych, poleceń do nich, wypowiedzi nauczyciela, omawianych zagadnień),
- wspieranie zaangażowania uczniów w uczenie się.
- stawianie pytań i zadań wspierających samodzielne myślenie uczniów,
- planowanie pracy uczniów na lekcji i organizowanie przez nauczyciela sytuacji sprzyjających samodzielnemu myśleniu i działaniu uczniów,
- efektywne wykorzystanie czasu na lekcji lub inne obszary.

Podczas określania obszaru obserwacji ważne jest, by wybierać to, nad czym warto pracować, aby uczniowie uczyli się efektywniej. Na początek warto zająć się węższym obszarem - np. podsumowaniem w trakcie lekcji i na jej koniec. Można też poddać obserwacji to, z czym nauczyciel ma trudność i chce znaleźć dobre rozwiązania.

Często zapraszałam swoją koleżankę w momencie, gdy miałam trudności np. w prowadzeniu zajęć w danej klasie. Podczas omawiania lekcji razem szukałyśmy przyczyn danego problemu i razem szukałyśmy rozwiązań po to, aby je wdrożyć i następnie sprawdzić metodą OK-obszaru. OK obserwacje i zespół współpracujących ze sobą osób mogą stanowić „grupę wsparcia” dla danego nauczyciela.

Joanna Syguda
SP nr 2 w Świętochłowicach

Obszar wybrany do obserwacji precyzowany jest za pomocą **wskazówek do obserwacji**, czyli faktów, które spodziewamy się dostrzec w czasie lekcji. i tak np. jeśli obszarem są cele lekcji i monitorowanie ich osiągnięcia, wskazówkami do obserwacji mogą być sformułowania:

Nauczyciel:

- podaje uczniom cel lekcji,

- zapewnia, aby cel był widoczny dla uczniów podczas całych zajęć,
- upewnia się, czy i jak uczniowie rozumieją cel,
- odwołuje się do celu w czasie lekcji,
- pyta o cel/przypomina cel w podsumowaniu lekcji.

Uczniowie:

- wypowiadają cel swoimi słowami /parafrazują cel lekcji,
- wyjaśniają, po co uczą się danego tematu,
- wykonując zadanie edukacyjne odnoszą się do celu lub kryteriów,
- odpowiadają na pytania dotyczące celu,
- podsumowując lekcję określają, czego się nauczyli itd.

Wskazówki mogą być różnie ustalane. Mogą być wspólnie formułowane przez parę nauczycieli: obserwatora i prowadzącego lekcję. Wtedy obie strony wiedzą, na co mają zwracać uwagę podczas pracy z uczniami. Jeśli w szkole panuje atmosfera bezpieczeństwa i zaufania, wskazówki zazwyczaj tworzą sami obserwatorzy.

Ważne jest, aby osoby obserwujące wiedziały, co będą obserwowały i skupiały się tylko na tym.

Joanna Syguda
SP nr 2 w Świętochłowicach

Podczas lekcji nie muszą być zaobserwowane fakty potwierdzające wszystkie przedstawione wcześniej wskazówki i nie znaczy to, że nauczyciel źle prowadzi lekcję. Być może inaczej zaplanował strategię pracy z celami albo zmienił ją na bieżąco – sam nie podał celu lekcji, lecz włączył w to uczniów, którzy po zadaniu otwierającym lekcję lub po podaniu tematu, sformułowali go samodzielnie. To, że pewnych wskazówek nie zaobserwowano, może być bardzo dobrym przyczynkiem do rozmowy po OK-obszewacji. Może powstać także sytuacja odwrotna – wskazówki zaobserwowano, lecz okazało się, że nie miały one istotnego wpływu na uczenie się uczniów. Warto podjąć dyskusję na ten temat podczas rozmowy o lekcji.

Ustalając przed lekcją wskazówki do obserwacji trzymamy się ściśle określonego, wybranego wcześniej obszaru.

Stosowanie arkusza obserwacji ułatwia zaplanowanie i przeprowadzenie lekcji. Doświadczylam tego osobiście, realizując zajęcia bez znajomości poszczególnych punktów karty obserwacji. Arkusz i jego punkty zwracają uwagę na poszczególne obszary pracy nauczyciela i uczniów na lekcji. To pomaga zaplanować takie aktywności, które najefektywniej będą wspierać proces uczenia się uczniów.

Aleksandra Cupok
SP nr 2 w Świętochłowicach

Wskazówki nauczycieli stosujących OK-obszary dotyczące pierwszego etapu tej praktyki:

1. najważniejsze są potrzeby i gotowość nauczyciela prowadzącego lekcję do poddania jej obserwacji,
2. obszarze obserwacji lekcji decyduje nauczyciel, który ją prowadzi,
3. konieczna jest możliwość wyboru obserwatora oraz zaufanie do niego,
4. warto wybrać mniejszy obszar oraz precyzyjnie określić wskazówki do obserwacji,
5. można obserwować całą lekcję lub jej fragment.

Krok drugi: obserwacja lekcji

Nadszedł czas na obserwację lekcji. Obserwator udaje się na umówioną lekcję zaopatrzonej w długopis i notes z zapisanym w nim obszarem i wskazówkami do obserwacji. Skupia uwagę na tym, jak przebiega uczenie się uczniów, a mniej na tym, w jaki sposób nauczyciel prowadzi ten proces. Warto wcześniej poinformować uczniów o planowanej wizycie, aby przyjęli ją naturalnie.

Podczas zajęć obserwator trzyma się ustalonego obszaru i listy wskazówek oraz odnotowuje:

- to, co zaobserwował na podstawie wskazówek do obserwacji,

- fakty potwierdzające obserwacje.

Fakty dotyczą obszaru obserwacji ustalonego przed lekcją. Obserwator skupia się na dwóch lub trzech elementach wymagających doskonalenia, a nie na liście braków w sposobie prowadzenia lekcji (nawet jeśli braków jest sporo). Obserwator śledzi, jak uczniowie się uczą, a nie jak nauczyciel naucza, ale zarazem istotne jest to, że zachowania ucznia są reakcją na działania nauczyciela. Stąd potrzeba zapisywania reakcji uczniów w powiązaniu z tym, co robi nauczyciel.

Fragment przykładowej notatki obserwatora do obszaru: *Cele lekcji i monitorowanie ich osiągnięcia* oraz do podanych wcześniej wskazówek może być następujący:

Zaobserwowane fakty:

Przez całą lekcję cele zapisane na tablicy były widoczne dla uczniów; 17 uczniów pokazało zielone światło, kiedy nauczycielka zapytała o zrozumienie celu; zapytany uczeń sparafrazował cel lekcji; po wykonaniu przez uczniów jednego z zadań edukacyjnych nauczycielka zapytała: Ilu z was uważa, że osiągnęło już cel lekcji?; dwoje uczniów nie podniosło ręki, aby zasygnalizować osiągnięcie celu, nauczycielka na to nie zareagowała; nie udało się zaobserwować, czy uczniowie wiedzą, po co uczą się tego tematu. w podsumowaniu lekcji nauczycielka zapytała klasę: Jaki jest cel dzisiejszej lekcji? Czworo uczniów podniosło rękę. Wtedy nauczycielka poprosiła uczniów, aby porozmawiali przez chwilę w parach i przypomnieli sobie, czego mieli się dzisiaj nauczyć.

W zależności od ustalonego obszaru obserwator może gromadzić w notatce informacje dotyczące np.: zachowania uczniów, zachowania nauczyciela, treść poleceń do zadań, kolejność czynności wykonywanych przez uczniów lub nauczyciela, pytania zadawane przez uczniów i przez nauczyciela cytaty z wypowiedzi uczniów, rezultaty wykonanych zadań, czas trwania poszczególnych aktywności itp. Na tym etapie obserwator nie opiniuje i nie ocenia tego, co widzi, słyszy i zapisuje.

Do sporządzenia notatek obserwator może posłużyć się na przykład takim prostym arkuszem. Wskazówki ustala wspólnie z nauczycielem, do którego pójdzie na lekcję:

Wskazówki do obszaru obserwacji:	Działania nauczyciela (fakty)	Reakcje uczniów (fakty)
<p>Czego nie udało się zaobserwować? Ewentualne pytania <u>wyjaśniające</u>, które chcesz zadać nauczycielowi, by móc zrozumieć jego sposób myślenia o procesie nauczania i uczenia się, pomagające zrozumieć obserwowaną lekcję lub pytania dotyczące doskonalenia.</p>		

Przykład fragmentu notatki z OK-obserwacji sporządzonej przez Marię Lewandowską podczas lekcji Urszuli Bednarz z Zespołu Szkół w Soli.

Obszar obserwacji: Śledzenie postępów uczniów, wyznaczanie zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą.

Działania nauczycielki (fakty)	Reakcje uczniów (fakty)
<p>Wspólnie z uczniami przypomina kryteria poprawnego, głośnego czytania. Losuje uczniów, którzy czytają fragmenty tekstu.</p> <p>Daje czas na podsumowanie tego, co uczniowie już opanowali i jak blisko są od osiągnięcia celu.</p> <p>Nauczycielka organizuje ocenę koleżeńską. Zwraca uwagę na śledzenie tekstu przez wszystkich uczniów.</p> <p>Ćwiczenia w mówieniu i w czytaniu zajęły 15 minut.</p>	<p>Prawie wszyscy uczniowie patrzą do książki, wodzą palcem po tekście. Podczas czytania cztery osoby (środkowy rząd, druga ławka i pierwsza ławka w rzędzie koło drzwi) - przez krótki czas rozglądają się po klasie, nie śledzą tekstu.</p> <p>Uczniowie dokonują oceny koleżeńskiej.</p> <p>Wszyscy zapytani uczniowie odpowiedzieli, na jakich treściach powinni się skupić udzielając koledze/koleżance informacji zwrotnej do czytania. w parze siedzącej w trzeciej ławce od drzwi jeden chłopiec mówi: Dobrze przeczytałeś. Drugi prosi:</p>
	<p>Powiedz życzenie. Odpowiedź: nie wiem...</p> <p>Sześcioro dzieci udzielając IZ mówi: <i>czytałaś ładnie</i>. Część potrafi podać IZ opartą na kryteriach: „Czytał bardzo płynnie i trochę za cicho” albo „trochę niewyraźnie”.</p> <p>Życzenie: Poćwicz jeszcze.</p>

Do przemyślenia:

Podczas zajęć udzielana jest informacja zwrotna, w szczególności dotycząca techniki czytania ucznia z równoczesnym przekazem jej w formie koleżeńskiej. Nie udało się zaobserwować u wszystkich uczniów udzielania IZ opartej na kryteriach. Część uczniów ocenia sposób czytania przez koleżankę/kolegę, np. dobrze, ładnie.

Nie jest łatwo dokonywać obserwacji wyłącznie na poziomie faktów. Nawet nauczycielkom, które długo pracują z OKO, trudno oprzeć się towarzyszącemu jej wartościowaniu i wyżyć się już na tym etapie stwierdzeń zawierających ocenę, choćby pozytywną.

Po obserwacji lekcji obserwator porządkuje swoje notatki i przygotowuje się do przedstawienia informacji zwrotnej osobie, która prowadziła lekcję. Zastanawia się, które z faktów świadczą o mocnych stronach w wybranym obszarze obserwacji, a co warto byłoby zmienić.

Trzeba być bardzo ostrożnym w wypowiedaniu sądów. Obserwator musi pamiętać, że jest to tylko jego opinia i może nie być trafna, może powstać w wyniku błędnej interpretacji tego, co widział i słyszał. Dlatego niezbędne jest poparcie jej zaobserwowanymi faktami. Warto, by obserwator przygotował propozycje modyfikacji i przedstawił je podczas rozmowy wówczas, gdy nauczyciel prowadzący lekcję zgodził się z przedstawioną opinią. Należy jednak pamiętać, że pierwsze słowo ma autor lekcji. Może sam znajdzie najlepszą, najbardziej wartościową modyfikację.

Jeśli pojawiają się wątpliwości albo pytania pozwalające lepiej zrozumieć obserwowane sytuacje, obserwator zapisuje je do ewentualnego wykorzystania podczas rozmowy po obserwacji lekcji. Może posłużyć się na przykład zapisem w tabelce.

Obszar obserwacji:

Pozytywne aspekty/ mocne strony lekcji	Fakty dotyczące mocnych stron	Pytania/wątpliwości/co zmienić?	Propozycje modyfikacji

Wskazówki nauczycieli stosujących OK-observację dotyczące drugiego etapu tej praktyki:

1. Efektywną obserwację wspiera arkusz obserwacji opracowany przed lekcją.
2. Obiektem obserwacji są głównie uczniowie i ich uczenie się.
3. Umiejętność obserwowania faktów oraz robienia notatek początkowo bywa trudna dla nauczycieli. Rozwija się, kiedy ją ćwiczymy.
4. Czasami opinie obserwującego lekcję są błędne, dlatego trzeba być ostrożnym w ich formułowaniu.
5. Przed przekazaniem obserwowanemu informacji o lekcji warto przeanalizować swoje notatki pod kątem wyeliminowania z nich sformułowań zawierających ocenę pracy nauczyciela.
6. Trzeba pamiętać o tym, aby przygotowane propozycje modyfikacji pozostawić na później. Najpierw dać przestrzeń do myślenia o modyfikacjach nauczycielowi, który prowadził lekcję.

Niektórzy praktycy OKO pozostają tylko na przedstawieniu obserwowanemu zapisu faktów, bez żadnej oceny i propozycji modyfikacji. Wtedy jest to tylko stenogram lekcji, na którego podstawie obserwowany sam wyciąga wnioski. Jest to bardzo dobra metoda obserwacji

opartej tylko na faktach. z doświadczenia wiemy jednak, że wnioskowanie tylko na podstawie zapisanych faktów, może być trudne dla obserwowanego.

Krok trzeci: rozmowa po ok-observacji zakończona wnioskami

Obserwator spotyka się z nauczycielem prowadzącym lekcję. Warto nie odkładać tego spotkania, ale zadbać, by obserwator był do niego dobrze przygotowany. Kiedy rozmowa odbywa się w niedługim czasie po lekcji, doświadczenie nie „blednie”. z naszej praktyki wynika, że im dalej od obserwacji, tym napięcie związane z przekazaniem informacji rośnie.

Podczas spotkania obserwator przekazuje obserwowanemu informację o lekcji równocześnie troszcząc się o dobrą atmosferę. Informacja ta powinna dotyczyć wyłącznie ustalonego obszaru i być poparta

zaobserwowanymi faktami. Jej sukces zależy od tego, czy jest pozytywnym przekazem, na którego podstawie obserwowany będzie mógł zaplanować zmianę. Trzeba pamiętać, aby było to dla niego **dobre doświadczenie**.

Każdy z nas jest inny. Każdy ma swój sposób pracy, swój sposób w podejściu do ucznia, w aktywowaniu go na lekcji, ale najpiękniejszą, a zarazem najcenniejszą wartością OK-observacji, jest sztuka nieoceniania.

Karolina Trocka
SP nr 15 w Gorzowie Wlkp.

Rekomendujemy sposób przeprowadzenia rozmowy po obserwacji lekcji według następującej struktury, w pięciu krokach:

1. W trakcie spotkania twarzą w twarz, w najwcześniejszym możliwym terminie po obserwacji, osoba obserwowana przedstawia, z czego jest zadowolona, co służyło uczeniu się uczniów, co jej się udało, jakie sukcesy widzi w przeprowadzonej lekcji. Na tym etapie można odstąpić od informacji, związanych z obserwowanym celem, jeśli w jego obszarze osoba prowadząca lekcję nie znalazła niczego, co było sukcesem. Chodzi o to, aby zacząć od pozytywnych aspektów, które widzi sam autor lekcji.
2. W formie opisowej („Oto, co zauważyłem”) obserwator przekazuje własne spostrzeżenia dotyczące kolejnych mocnych stron/momentów lekcji i popiera je zgromadzonymi faktami. Unika domysłów, ocen i interpretacji. Odnosi się przy tym do obszaru obserwacji. Jeśli to niemożliwe, może odnieść się do innych obszarów, które są pozytywnymi aspektami obserwowanej lekcji.

WAŻNE!!! Informacje, które dotyczą mocnych stron pracy nauczyciela, powinny być później wykorzystane do budowania zmiany w jego warsztacie. Inaczej pozytywy szybko okazują się pochwałą, niemającą związku ze zmianą, którą nauczyciel chce wprowadzić do swojego warsztatu pracy. Dbamy o to, aby budować na pozytywach.

3. Obserwator zadaje pytania precyzujące, dotyczące obserwowanej lekcji; osoba prowadząca lekcję udziela dodatkowych informacji. Chodzi o to, że obserwujący, który zaobserwował pewne aspekty do zmiany, musi sprawdzić z autorem lekcji, czy jego obserwacje nie są mylne. Oznacza to, że powinien wyjaśnić swoje wątpliwości.

Trudnością na tym etapie jest powstrzymanie się od uwag na temat obserwowanej lekcji, zadawanie wyłącznie pytań precyzujących, a nie pytań sugerujących.

4. Przystępując do propozycji modyfikacji należy dać najpierw czas na pomysły autora lekcji, a dopiero na wyraźne jego życzenie przedstawić swoje propozycje. w tym celu obserwator stwarza sytuację, w której nauczyciel prowadzący lekcję ma możliwość zastanowienia się, czy istnieją inne sposoby, które mogłyby dać lepsze wyniki w nauczaniu tych samych treści. Na życzenie obserwowanego dzieli się własnymi propozycjami modyfikacji, przy czym zawsze wyjaśnia, jakie jest powiązanie modyfikacji z faktami zaobserwowanymi podczas lekcji. Modyfikacje powinny dotyczyć obszaru obserwacji, a nie wszystkich możliwych pomysłów na poprawę lekcji. w rozmowie o lekcji obserwator nie może upierać się przy swoim zdaniu na temat tego, co widział i usłyszał podczas lekcji lub tego, co jego zdaniem można byłoby poprawić. Powinien wziąć pod uwagę, że może nie znać dokładnie kontekstu działań nauczyciela, a obraz lekcji uzyskany w wyniku obserwacji może być niepełny.

Propozycja modyfikacji może przebiegać w trzech etapach:

- a) przedstawienie pozytywnego działania nauczyciela, które zaobserwowano podczas lekcji,
 - b) wskazanie, jaką korzyść przynosi to działanie dla uczniów,
 - c) wynikająca z tego rekomendacja, np.: *Zauważyłem/tam, że podałś/taś cele dla ucznia (a). Dzięki temu uczniowie wiedzieli, czego mają się nauczyć i mogli monitorować realizację celów (b). Co myślisz o tym, aby wzmocnić to działanie (pozytywny efekt po stronie uczniów) poprzez sprawdzenie, jak uczniowie zrozumieli cele lekcji? (c)*
5. Obserwowany wybiera modyfikacje, które uważa za istotne i chce wykorzystać do udoskonalenia swoich lekcji. Przedstawia uzasadnienie wybranych zmian, deklaruje, w jakim trybie chce wprowadzać zmianę i planuje jej harmonogram. Rekomendujemy, aby obserwowany przy początkowych obserwacjach wybierał jeden pomysł i wokół niego budował zmianę. w miarę wdrażania się w praktykę

ilość modyfikacji może się zwiększać. Każda wybrana zmiana powinna zostać wdrożona do następnej obserwacji. Tylko cykliczność OK-obszervacji może zapewnić jej skuteczność.

Warto, aby obserwator skończył rozmowę o lekcji pytaniem: *Jakiej pomocy potrzebujesz ode mnie?* lub równoważnym i pozostawił nauczyciela z pozytywnym komentarzem na temat obserwacji.

Wskazane jest też, aby obserwator lekcji podczas jej omówienia zapisał wnioski sformułowane przez osobę obserwowaną i modyfikacje, które chce ona wprowadzić do nauczania, a także plan wprowadzenia zmiany i przekazał tę notatkę obserwowanemu. Lepiej, gdy zrobi to obserwator, gdyż obserwowany może być bardzo przejęty rozmową o jego lekcji.

Nauczyciel, którego lekcja była poddana analizie, wychodzi z omówienia z wnioskami, refleksją nad jej przebiegiem, gotowym planem wprowadzenia zmiany i z przewidywanym terminem ponownej obserwacji.

Rekomendujemy przedstawiony wyżej sposób przeprowadzenia rozmowy o lekcji, ponieważ został on sprawdzony w szkołach i uznany za efektywny. Nie jest to jedyna forma. Można ją modyfikować i dostosowywać do własnych potrzeb albo wypracować własny pomysł pamiętając o zachowaniu struktury i treści zapewniającej wzajemne bezpieczeństwo obserwatora i obserwowanego oraz rozwojowy charakter rozmowy o lekcji.

Przykładowy sposób zapisu efektów rozmowy po obserwacji lekcji wypracowany przez nauczycieli ze SP nr 2 w Świętochłowicach:

Podsumowanie/wnioski z omówienia lekcji:

Refleksja:

1. Czego się nauczyłam:
2. Warto wspierać uczenie się uczniów przez:
3. Warto unikać (działania osłabiające aktywność uczniów):

Jaki będzie mój następny krok?	Termin	Kto będzie mnie wspierał?

Nieco inną formę rozmowy po obserwacji, prowadzącą do doskonalenia uczenia się uczniów, przyjęli na początku swojej pracy z OKO nauczyciele ze SP nr 15 w Gorzowie Wlkp. w koleżeńskiej informacji zwrotnej przekazują oni fakty na temat działań obserwowanych podczas lekcji w trzech etapach:

1. Co nauczyciel robi dobrze i wymaga tylko wzmocnienia (mocne strony)?
2. Pytania pomocne w zrozumieniu sposobu myślenia nauczyciela prowadzącego lekcję o procesie nauczania i uczenia się, pomagające lepiej zrozumieć obserwowaną lekcję (dopytywanie).
3. Co jeszcze nauczyciel może wziąć pod uwagę w swojej pracy, by poprawić proces uczenia się uczniów? (następne kroki)

W szkołach stosujących OKO nauczyciele coraz głębiej rozumieją, że ta praktyka służy systematycznemu wykorzystywaniu wniosków z obserwacji lekcji do doskonalenia własnej pracy. Dzięki OK-obszewacji można skorzystać z doświadczenia drugiego nauczyciela i wprowadzić cenne wskazówki do prowadzenia lekcji.

Ważne jest, aby osoba zapraszająca miała świadomość celu OK-obszewacji, była do tego merytorycznie przygotowana, miała zaufanie i przekonanie, że ma to pomóc w doskonaleniu jej pracy.

Stanowisko nauczycieli, że jest to lekcja pokazowa czy hospitacja świadczy o tym, że nie są przygotowani do takiej formy doskonalenia jakości swojej pracy.

Joanna Syguda
SP nr 2 w Świątchłowicach

Wskazówki nauczycieli stosujących OK-obszewację dotyczące trzeciego etapu tej praktyki:

1. ważne dla obserwującego lekcję:

- podczas rozmowy o lekcji trzymaj się tego, co było ustalone,
- słuchaj,
- operuj faktami, wystrzegaj się oceniania,
- pytaj tylko o konkret – tylko o to, co nauczyciel i uczniowie robili podczas lekcji,
- daj przestrzeń rozmówcy, postaraj się, aby nauczyciel sam doszedł do tego, co chciałby zmienić w swojej pracy,
- ćwicz omawianie lekcji pamiętając o jego celu, ponieważ od jakości rozmowy o lekcji zależy siła wsparcia dla tego, kto ją prowadził,
- bądź partnerem, towarzyszem w pracy dla obserwowanego nauczyciela, nie doradzaj bez jego wyraźnej prośby, nie krytykuj i nie bądź ekspertem,

- pozwól obserwowanemu nauczycielowi na własną opinię o lekcji; nie upieraj się przy swoim zdaniu, zwłaszcza przy wrywkowej obserwacji.
2. ważne dla prowadzącego obserwowaną lekcję:
- traktuj informację o lekcji jako prezent od innego nauczyciela i podpowiedz do ewentualnych zmian,
 - możesz nie zgadzać się z informacją o lekcji, ale postaraj się potraktować ją jako inny punkt widzenia,
 - nie tłumacz się osobie udzielającej ci informacji o lekcji,
 - zadawaj pytania obserwatorowi, dyskutuj z nim, wspólnie rozwiązujcie problemy,
 - podejmij autorefleksję na temat: Co mogę zmienić w prowadzeniu rozmowy po obserwacji, aby była efektywniejsza? Zapytaj o to rozmówcę.

Cykl pracy w praktyce ok-obszervacja

Pamiętajmy, że OK-obszervacja to praktyka, która ma służyć istotnej poprawie uczenia się i nauczania w szkole. Aby spełniała swoje cele, nie może być wydarzeniem jednorazowym.

Ważne, by odbywała się w cyklu, który obejmuje :

- przygotowanie i obszervację lekcji,
- omówienie lekcji, refleksję, sformułowanie wniosków i zaplanowanie działań,
- wdrożenie planu,
- kolejną obszervację lekcji,
- omówienie lekcji ... itd.

Potwierdzają to nauczyciele stosujący OKO:

OK-observacja ma bardzo dobre założenia, ale musi być prowadzona często, aby przyniosła założone efekty.

Agnieszka Stawowska
SP nr 2 w Świętochłowicach

Kolejna obserwacja powinna być skupiona na obszarze, który wynika z wniosku sformułowanego przez nauczyciela po obserwacji wcześniejszej i na działaniach zaplanowanych w ramach modyfikacji sposobu nauczania. Dzięki temu może on sprawdzić, na ile wdrożone działania pozwoliły mu osiągnąć założony cel. Jeśli udało się go osiągnąć, wybiera kolejny obszar do obserwacji. Jeśli nie, dalej pracuje nad zaplanowaną zmianą, ale modyfikuje podejmowane działania.

Po pierwszej obserwacji mam możliwość wprowadzić nowe pomysły w życie i w trakcie drugiej obserwacji zweryfikować ich skuteczność.

Anna Szmytkiewicz
SP nr 15 w Gorzowie Wlkp.

Nauczyciele, którzy rozwijają umiejętności zawodowe poprzez stosowanie OKO twierdzą, że koleżeńskie obserwacje lekcji mogą wnieść dużo świeżości do ich pracy. Zachodzi to dzięki odkrywaniu przez obserwatorów działań o małej skuteczności i pokazaniu możliwości zastąpienia ich działaniami efektywniejszymi. Wskazują również na to, że OK-observacja może odświeżyć takie aspekty pracy z uczniami, które wcześniej nie były dla nich widoczne, pozostawały poza świadomym działaniem.

Wielu praktyków OKO zauważa, że wprowadzając w życie wnioski z obserwacji można zwiększyć potencjał edukacyjny każdej lekcji i silniej wpływać na zaangażowanie uczniów w uczenie się. Sami nie zebraliby tylu informacji o przebiegu lekcji i takiej jakości, jaką uzyskują od koleżanek obserwujących pracę uczniów. Gdy nauczyciele zajęci są prowadzeniem lekcji, nie mogą równocześnie skupić się na obserwacji jakości wszystkich

swoich oddziaływań. Cenne są także dla nich pytania stawiane przez obserwatorów w czasie omówienia zajęć. Kiedy obserwator zadaje pytania, które mają mu pomóc w lepszym zrozumieniu tego, co obserwował, nauczyciel prowadzący lekcję – odpowiadając na nie – może głębiej przeanalizować decyzje, które podejmował podczas lekcji i wzbudzić refleksję nad sposobem pracy z uczniami. Jest to również unikalna możliwość skorzystania z doświadczeń innego nauczyciela.

Nauczyciel, który prowadził lekcję decyduje o tym, które informacje przekazane przez obserwatora wykorzysta do swojego doskonalenia. Na ich podstawie wyciąga praktyczne wnioski dla siebie, określa działania nowe i takie, które chce utrzymać lub porzucić.

Dobłą ilustracją tego jest przykład nauczycielki z ZS w Soli Marii Lewandowskiej, która sformułowała dla siebie wnioski z OK-observacji:

1. Zwrócić uwagę na 3 osoby: Kaję, Wiktoryę i Maksa podczas pracy grupowej – włączyć je do współpracy przydzielając konkretne zadanie. Obserwacja koleżanki pomogła mi zdiagnozować te dzieci, na które warto zwrócić szczególną uwagę podczas pracy grupowej, ponieważ nie zawsze chętnie włączają się do pracy.
2. Zadbać o to, by cel, ułożony przez uczniów (jeśli jest równoważny z moim) był wybrany do realizacji lub uzgodnić z uczniami, który cel będzie realizowany tak, by uczniowie widzieli zasadność układania go. w ten sposób staje się on celem uczniów, a nie tylko moim celem. Pracować tak, by uwzględniać w lekcji cele ułożone przez uczniów, nie tylko dawać im do wklejenia ułożone przeze mnie.
3. Kontynuować stosowanie umowy z uczniami dotyczącej naszej wspólnej pracy nad ich zbędnymi rozmowami, która została zawarta na początku lekcji. Uzgodnienie wskazało na to, że prawie wszystkie dzieci skupiły się na zadaniu – jedynie 4 osoby miały z tym problem. w klasie nie było harmidru. Ponadto rozmowa z koleżanką po OKO dała mi również satysfakcję, że idziemy (ja i moi uczniowie) dobrą drogą skierowaną ku procesowi wspólnego uczenia się uczniów.

4. Uczniowie są przygotowani do pracy w grupie, potrafią już w dużej mierze bezkonfliktowo dyskutować ze sobą i uzgadniać wnioski, pokonują trudności, umieją radzić sobie podczas tworzenia map mentalnych. Dawać im zadania zespołowe rozwijające komunikację w grupie.
5. Formy i metody pracy, które wyzwoliły największe zainteresowanie, były oparte na pracy grupowej, dlatego będę je kontynuować i rozwijać. Uczniowie byli najsilniej zaangażowani podczas pracy w grupach czteroosobowych, podczas układania celów lekcji oraz podczas zapisywania na mapie konturowej pojęć i skojarzeń dotyczących wiedzy o Polsce.
6. Najmniejsze zaangażowanie uczniów w lekcję miało miejsce w podczas indywidualnej pracy lub mojej pracy z całą klasą – na przykład w trakcie wspólnego omawiania dotychczasowej wiedzy uczniów. Przemyślę, w jaki inny sposób mogę to zrobić, aby zaangażować wszystkich uczniów w działanie, a nie w słuchanie.

Wdrażając zmiany warto skupić się na jednej modyfikacji i pracować nad nią aż do osiągnięcia satysfakcjonujących efektów.

Wprowadzenie OK-observacji wiąże się także z ciągłym doskonaleniem się nauczycieli w samej praktyce OKO na każdym jej etapie. Nauczyciele uczestniczący w OK-observacji często mówią o tym, że ważne jest ćwiczenie koncentracji uwagi na ustalonym obszarze obserwacji, skupienie się na notowaniu faktów pozbawionych opinii i interpretacji, a także kształcenie umiejętności przeprowadzenia rozmowy po obserwacji lekcji i przekazywania informacji zwrotnej bez oceny. Te elementarne umiejętności wpływają na jakość praktyki OKO, a tym samym na proces poprawy nauczania prowadzony przez nauczycieli. Potrzebna jest przede wszystkim wytrwałość w cyklicznym korzystaniu z praktyki OKO.

Korzyści i trudności w stosowaniu OK w opiniach nauczycieli

Korzyści i trudności można zobaczyć najlepiej oczami praktyków, którzy od dawna stosują OK-observację do podnoszenia umiejętności dydaktycznych. i jedne, i drugie odczuwają zarówno nauczyciele, których lekcje są obserwowane jak i nauczyciele – obserwatorzy. Najwięcej korzyści czerpią jednak uczniowie, ponieważ ich proces uczenia się, wskutek poprawiania go przez nauczycieli, może przebiegać coraz lepiej.

Perspektywa osoby prowadzącej lekcję: (Iwona Hajdo nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, SP nr 15 Gorzów)

KORZYŚCI	TRUDNOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuję efektywniejsze lekcje i lepiej gospodaruję czasem na lekcji • otrzymuję informacje o tym, czego sama nie jestem w stanie zauważyć – np. szczegóły o tym, jak konkretni uczniowie pracowali na lekcji • mam wsparcie zawodowe innych nauczycieli, mogę czerpać z ich doświadczenia – dla mnie bezcenne! • w bezpiecznej sytuacji uczestniczę w rzeczowej dyskusji nad warsztatem mojej pracy • przekazywanie podczas rozmowy samych faktów daje mi poczucie bezpieczeństwa (wiem, że nie będę oceniana). • uczę się przyjmować informację zwrotną i konstruktywnie wykorzystywać ją w pracy – IZ pobudza mnie do działania • poznaję mocne i słabe strony mojego nauczania, wiem, nad czym popracować w przyszłości • sprawdzam, jak wprowadzone modyfikacje przyjmują się w praktyce • mam możliwość wzmocnienia tego, co się sprawdza i zdiagnozowania obszarów do rozwoju w pracy z uczniami • rozwijam się jako nauczyciel; przy OK- 	<ul style="list-style-type: none"> • więcej czasu poświęcam na przygotowanie się do zajęć • czasami trudno mi przyjąć opinię obserwatora, jako inny punkt widzenia • czuję lęk przed oceną • tendencja do tłumaczenia się w trakcie omówienia obserwacji, nieprzyjmowanie IZ • niewdrażanie zmiany wynikającej z wyników obserwacji • robienie lekcji "pokazowych", niepokazujących rzeczywistego stanu pracy ze strategiami • przy dużej ilości lekcji trudno znaleźć czas na OK obserwacje • źle zbudowana informacja zwrotna może zniechęcić do kolejnej obserwacji

<p>obserwacji nie ma miejsca na zastój, nawet jeśli poprawiam</p>	
---	--

Perspektywa osoby obserwującej lekcję

KORZYŚCI	TRUDNOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> • przenoszę na grunt mojego zespołu klasowego podpatrzone metody i techniki; oceniam, czy to sprawdza się u mnie, wynoszę dla siebie nowe pomysły na lekcję • doskonałą udzielanie rzetelnej informacji zwrotnej opartej na faktach • mam satysfakcję ze wspierania koleżanki w doskonaleniu nauczania • mam możliwość obserwacji uczniów podczas różnych lekcji, poznaję ich reakcje na działania nauczyciela • obserwuję, jak w praktyce przebiega wspieranie uczenia się uczniów za pomocą oceniania kształtującego • nauczyłam się, że można z powodzeniem stosować ocenę koleżeńską już w najmłodszej klasie, że systematyczna praca przynosi konkretne korzyści • wspólna rozmowa i spędzony czas sprzyja powstaniu więzi między nauczycielami 	<ul style="list-style-type: none"> • skupienie się na przedmiocie obserwacji w czasie trwania zajęć • robienie szczegółowych notatek podczas obserwacji • przygotowanie efektywnej informacji zwrotnej • trzymanie się faktów w czasie udzielania IZ, niedodawanie własnych interpretacji do sytuacji zaistniałych na lekcji • formułowanie otwartych, nieinwazyjnych pytań do lekcji, wspierających autorefleksję osoby prowadzącej lekcję • dawanie "laurki", która nie pokazuje całej prawdy o lekcji • skłonność do oceniania

Wypadkową korzyści i trudności ze stosowania OK-observacji jest refleksja nauczyciela nad własną pracą i jej efektami:

Otrzymuję rzetelną informację zwrotną! Informacja zawiera to, co robię dobrze, co mi wychodzi oraz nad czym pracować dalej lub co można zmienić. Jest to bardzo ważna informacja, ponieważ obserwator ma ogląd dwóch stron: mojej i uczniów. Widzi, co robię ja jako nauczyciel i jaka jest reakcja po stronie uczniów. Co robią uczniowie i jaka jest moja reakcja. No i wreszcie sposób zmiany, poprawy. Zawsze w formie propozycji, bez narzucania.

Anna Tudzierz
SP nr 2 w Świętochłowicach

Obserwując lekcję z przedmiotu tego samego, którego uczę, mogłam poznać inne spojrzenie na ten sam temat, nowe metody, zadania, doświadczenia, sam sposób prowadzenia lekcji i podejście do uczenia. Jako obserwator spokojnie mogłam przyglądać się uczniom, zobaczyć, jak pracują, czy są zaangażowani, czy rozumieją polecenia i czy je wykonują. Mogłam także zaobserwować ich zachowanie w różnych sytuacjach.

Karolina Jankowiak
SP nr 15 w Gorzowie Wielkopolskim

Z praktyki szkół stosujących ok-observację

Wśród szkół współpracujących z Centrum Edukacji Obywatelskiej jest wiele takich, które mają większe lub mniejsze doświadczenia w prowadzeniu OK-observacji. Chcąc poznać bliżej praktykę OKO, warto odwiedzić Szkołę Podstawową nr 15 w Gorzowie Wielkopolskim. Jest to placówka uczestnicząca w programie Laboratorium Praktyki Edukacyjnej od kilku lat skupiona na doskonaleniu się w OKO. OK-observację od kilku lat prowadzi też Szkoła Podstawowa nr 2 w Świętochłowicach. Nauczyciele z obu placówek stosują ją w celu rozwijania uczenia się uczniów i doskonalenia nauczania w szkole.

Zespoły praktykujące OKO zazwyczaj określają dla siebie kryteria sukcesu, aby w łatwy sposób monitorować zmianę wprowadzaną w nauczaniu i sprawdzać, czy idą w dobrym kierunku.

Przykładowe kryteria sukcesu do praktyki OK-observacji

1. *Ustalamy harmonogram OK-observacji (zachowujemy odstęp między kolejnymi obserwacjami minimum 3 tygodnie, precyzyjnie określamy w harmonogramie daty, klasy, godzinę lekcyjną).*
2. *Wybieramy obserwatora, który daje nam poczucie bezpieczeństwa (wybór przedmiotu, klasy).*
3. *Prowadzimy obserwacje w cyklu: obserwacja, rozmowa po obserwacji, wnioski nauczyciela prowadzącego lekcję, wdrażanie zmian, obserwacja kolejnej lekcji.*
4. *Określamy obszar obserwacji i wskazówki.*
5. *Obserwujemy lekcję: obserwator notuje fakty, obserwator notuje to, co spodziewał się zaobserwować, a czego nie zaobserwował; obserwator nie przeszkadza (jest „niewidoczny”).*
6. *Obserwator i obserwowany nauczyciel ustalają termin i miejsce rozmowy po obserwacji (nie w tym samym dniu co prowadzona lekcja):*
 - *obserwator przedstawia fakty, które powinny stać się podstawą do konstruktywnej dyskusji,*
 - *inicjatywa należy do obserwowanego nauczyciela – on zadaje pytania obserwatorowi, oboje dyskutują,*
 - *obserwowany nie tłumaczy się.*
7. *Umawiamy się na termin kolejnej obserwacji.*

SP nr 15 w Gorzowie Wlkp.

Liderki OK-observacji – nauczycielka przyrody Gabriela Marczak i Magdalena Chmiel prowadząca edukację wczesnoszkolną w Szkole Podstawowej nr 15 w Gorzowie Wlkp. od 3 lat wspierają się wzajemnie w doskonaleniu nauczania. Według nich praktyka OKO przynosi sukcesy, kiedy szkoła uwzględnia w niej własne potrzeby i możliwości.

W szkole tej nauczyciele ustalili harmonogram OK-observacji. w szkole nie było ograniczeń dotyczących observacji lekcji według przedmiotów nauczania, np. polonista mógł obserwować lekcję matematyki. w ciągu 3 dni po observacji obserwator przekazywał prowadzącemu informację zwrotną. w pierwszym etapie wdrożenia praktyki, udzielanie IZ okazało się wyzwaniem dla nauczycieli. Początkowo krępowali się mówić partnerowi, co mógłby poprawić w swoim warsztacie pracy. Uczyli się też przyjmować IZ, aby nie bronić swoich racji i nie udowadniać, że zajęcia przebiegały idealnie. z czasem omówienie lekcji przebiegało coraz łatwiej. Szczere rozmowy podczas spotkań pomogły im wypracować nowe spojrzenie na sposób prowadzenia observacji i udzielanie IZ, do której dołączyli konkretne spostrzeżenia i propozycje rozwiązań, przydatne w dalszej pracy.

Wkrótce jednak zrezygnowali z udzielania informacji zwrotnej na rzecz rozmowy po observacji polegającej na przedstawieniu faktów zaobserwowanych na zajęciach. Nauczyciele odeszli zupełnie od oceniania i doradzania. Podczas kolejnych OK-observacji uwzględniane były wnioski do własnej pracy sformułowane przez nauczyciela prowadzącego lekcję. Dostrzegano wartość OKO zarówno dla nauczyciela prowadzącego, jak i obserwującego.

Obserwowanie zajęć koleżanek i kolegów pozwoliło mi na poszerzenie mojego warsztatu pracy o nowe sposoby stosowania OK, metody, pokonywania trudności. Uzyskując IZ od nauczycieli obecnych na moich zajęciach mogłam dokonać korekty i urozmaicenia zajęć. Nauczyciele zwracali mi uwagę na to, jak pracują obserwowani uczniowie, jaka jest ich aktywność, samodzielność, działanie w grupie, jaka metoda na ich działa, a jaka nie. Nie obawiam się uwag, bo jeżeli są, to są konstruktywne, dają do myślenia, powodują u mnie zmianę i napędzają do samodoskonalenia. Większość nauczycieli dzieli się podobnymi spostrzeżeniami. Zaczynamy głośno mówić o mocnych i słabych stronach naszych lekcji. Szukamy wspólnie rozwiązań. Przekazujemy zdobyte doświadczenie w zespołach przedmiotowych. Wspólne analizowanie lekcji i poszukiwanie rozwiązań wynikłych problemów zbliżyło nas do siebie.

Gabriela Marczak
SP nr 15 w Gorzowie Wlkp.

OK obserwacje przyniosły także efekty w postaci dobrych praktyk dla naśladowców. Przykłady poniżej dotyczą włączenia uczniów w przekazywanie informacji zwrotnej.

- Lekcja języka angielskiego (Karolina Jankowska): nauczycielka rozdaje grupom kartki, na których przyklejona jest tabelka z nacobezu i miejscem na ocenę kryterialną grupy. Uczniowie udzielają informacji zwrotnej koleżeńskiej.
- Lekcja języka angielskiego (Anna Szmytkiewicz): uczniowie po wykonaniu ćwiczenia wymieniają się zeszytami, po czym następuje sprawdzenie kryterialne prac. Po sprawdzeniu każdy uczeń otrzymuje swoją pracę, a nauczycielka wyznacza osoby, które opowiadają, z czym w zadaniu sobie poradziły bez problemu, a co sprawiło im kłopot.
- Lekcja matematyki (Magdalena Brzozowska): uczniowie w parach porządkują karteczki z pojęciami i przyklejają je na kartce, po czym przekazują je osobom siedzącym za nimi. Następuje sprawdzenie kryterialne.

Praktyka OK-observacji to rozwiązania, które skutecznie wspierają zmianę kultury uczenia się, dobrze służąc w tym zakresie i uczniom, i nauczycielom Piętnastki.

Beata Sławuta
SP15 w Gorzowie Wielkopolskim

OK obserwacje przyczyniły się do poprawy atmosfery wśród grona nauczycielskiego. Udzielanie i przyjmowanie informacji zwrotnej nauczyło nas otwartości, współpracy, doceniania metod stosowanych przez koleżanki i kolegów.

Anna Kosmenda
SP nr 15 w Gorzowie Wielkopolskim

Czego nauczyliśmy się prowadząc ok obserwacje?

Ciekawe jest spojrzenie na tę praktykę współpracy oczami różnych nauczycieli, zarówno tych bardziej, jak i mniej doświadczonych. Wszyscy oni podkreślają, jak rozwijająca dla nich oraz ich lekcji okazała się być ta praktyka. Poprzez OKO nauczyciele nauczyli się między innymi :

1. lepiej planować lekcje:
 - precyzować jej cele, monitorować i sprawdzać stopień osiągnięcia celów przez uczniów,
 - wykorzystywać w lekcji zadania na wyższych poziomach taksonomii Blooma,
 - organizować efektywną pracę w małych grupach,
 - wybierać kluczowe zagadnienia do danego tematu lekcji i eliminować to, co zbędne w lekcji,
2. nadbudowywać wiedzę uczniów na ich dotychczasowych wiedzy i umiejętnościach,
3. trafniej dobierać metody pracy z uczniami do celów lekcji i zadań,
4. zwiększać aktywność uczniów na lekcjach i ich zaangażowanie w uczenie się,
5. wprowadzać wzajemne, efektywne nauczanie uczniów w parach i małych grupach,

6. wykorzystywać samoocenę uczniowską i ocenę koleżeńską podczas lekcji,
7. pracować z kryteriami sukcesu do lekcji, zadań i pracy domowej,
8. rozwijać swoje kompetencje stosowania wybranych technik wspierających strategię nauczania wykorzystywane w ocenianiu kształtującym,
9. celnie rozpoznawać w lekcji elementy, które warto zmienić dla efektywniejszego uczenia się uczniów.

Rozmowa z obserwowaną – ja pełna obaw, od razu chcę się tłumaczyć. Ona spokojnie, wysłuchała tego, co ja mam do powiedzenia i przystąpiła do udzielenia IZ. Zaczęła oczywiście od tego, co dobre. Okazało się, że wcale nie było tego mało. Jako obserwator miała możliwość zobaczenia tego, co dzieje się między moimi uczniami a mną. Zwróciła uwagę na nasze relacje oraz na to, w jaki sposób pracujemy z OK. Obserwująca oczywiście zauważyła to, że pogubiłam się, założyłam za dużo, ale nie wytknęła mi tego jako błędu! Zaczęłyśmy od ustalenia głównego celu mojej lekcji: zapytała, co chciałam osiągnąć. z rozmowy wynikało, że dużo rzeczy było niepotrzebnych. Uświadomiła mi, że nie trzeba dużo wszystkiego, lepiej skupić się na jednym celu, a dobrze. Zaproponowała inne aktywności dla uczniów i ustaliłyśmy, kiedy warto je wprowadzić. Zauważyła, w jaki sposób podaję wiedzę swoim uczniom i zasugerowała mi, że warto dać im szansę samodzielnej pracy, bo dadzą sobie radę. i rzeczywiście radzą sobie bardzo dobrze. Uzyskałam szereg konkretnych możliwości działania, które zostały mi przedstawione jako propozycje.

Anna Tudzierz
SP nr 2 w Świętochłowicach

Praktyka OKO przyniosła także zmianę poza pracą z uczniami. Nauczyciele nauczyli się na przykład:

1. otwartości na informacje zwrotne otrzymywane podczas omówienia lekcji,
2. współpracy nad jednym celem, lepszą komunikacją między poszczególnymi nauczycielami,
3. konstruktywnej rozmowy na temat sposobów poprawy prowadzenia lekcji,
4. doceniania roli współpracy w doskonaleniu zawodowym i cieszenia się sukcesami w doskonaleniu nauczania przez każdego nauczyciela,

5. tworzenia grupy skupionej na strategiach oceniania kształtującego i jednolitym, pozytywnym wzorcu pracy z uczniami, co zaczyna być widoczne w skali szkoły jako zmiana jakości pracy całej placówki.

Warunki sprzyjające prowadzeniu praktyki ok-observacji

Systematyczność

Wszystkie praktyki pracy nauczycieli prowadzące do zespołowego poprawiania nauczania w szkole są skuteczne, gdy są systematycznie stosowane. Jest to podstawowy warunek, ale nie jedyny. Tak, jak inne praktyki, OK-observacja potrzebuje uwagi i troski osób, które są w nią zaangażowane, aby przynieść konkretne korzyści uczniom i nauczycielom. Zanim OKO stanie się powszechnym działaniem i częścią kultury organizacyjnej szkoły najczęściej rozwijana jest w małych zespołach nauczycieli.

Zaufanie, poczucie bezpieczeństwa i partnerstwo

Gdy nauczyciele mają do siebie wzajemne zaufanie, a w szkole panuje poczucie bezpieczeństwa zawodowego, łatwiej poddać obserwacji własną pracę z uczniami i szczerze rozmawiać na temat zmian w nauczaniu. Na gruncie zaufania buduje się też gotowość do przyjmowania informacji zwrotnej oraz rozumienie potrzeby i celu pozyskiwania jej od innego specjalisty w nauczaniu.

OK-observacjom towarzyszy czasem stres związany z obecnością na lekcji drugiego nauczyciela – obserwatora. w obniżeniu poziomu stresu pomagają relacje partnerskie między uczestnikami OKO. Niezależnie od wieku i stażu pracy każdy nauczyciel może być cenionym obserwatorem oraz inspirować innych swoimi pomysłami. w OK-observacji nie ma relacji nauczyciel ekspert–nauczyciel uczący się.

Poczucie wartości i pewność zawodowa

Duże znaczenie dla sukcesu w OK-observacji ma poczucie wartości zawodowej każdego nauczyciela, który pracuje nad rozwinięciem swojego repertuaru dydaktycznego. Dodaje ono odwagi w wypróbowywaniu nowych rozwiązań metodycznych i podnosi wiarę w skuteczność wprowadzanych zmian. w przypadku nauczycieli udzielających informacji zwrotnej po obserwacji lekcji wiara we własne kompetencje zawodowe wzmacnia motywację do przedstawienia rzetelnego obrazu lekcji oraz do podzielenia się ewentualnymi wątpliwościami i propozycjami działań zwiększających siłę wpływu na uczenie się uczniów.

Gotowość do dzielenia się doświadczeniami zawodowymi

Kolejnym warunkiem powodzenia OKO jest gotowość nauczycieli do dzielenia się doświadczeniami zawodowymi. w radach pedagogicznych, w których nauczyciele współpracują, a nie konkurują ze sobą, wymiana wiedzy i praktyki między specjalistami w nauczaniu służy całej szkole.

Kultura pracy szkoły

Największe szanse na dobre efekty OK-observacji mają szkoły, których kultura zawiera w sobie systematyczne dążenie do poprawy warsztatu pracy nauczycieli, a dyrektor wspiera ten proces nie tylko organizacyjnie, lecz jest także liderem nauczania i rozwija własne lekcje.

Warunkiem efektywnych OK-observacji jest także przyjęcie przez nauczycieli stanowiska, że przyczyn trudności uczniów w uczeniu się poszukuje się we własnej pracy i w możliwości dostosowania jej do potrzeb uczniów, a nie w tym, że uczniowie są zdemotywowani lub nie mają pomocy w uczeniu się w domu.

Warto mieć świadomość czynników wpływających na praktyki pracy nauczycieli, w tym na OK-observację. Do rozpoczęcia tej praktyki nie jest wymagany „idealny” stan. Jednak

oczekiwanie, że potrzebne warunki powstaną w szkole same, byłoby nieuzasadnione. Zarówno autorami jak i realizatorami całości praktyki OK- obserwacji są nauczyciele wraz z dyrektorem szkoły i od nich – w głównej mierze – zależy, czy warunki te powstaną.

Artykuł powstał w ramach programu “Szkoła ucząca się” Wykorzystano materiały zgromadzone w programach Laboratoria Praktyki Edukacyjnej oraz Klub SUS

Autorzy: Izabela Jaskółka-Turek i Małgorzata Ostrowska